בס"ד, גיליון שפ"ח | פר' תולדות | תשפ"ז

ובחרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

באור החיים
תולדות רבנו הק'

פניני אור החיים

כשהקושי מוביל לתכלית

וַיִּתְרֹצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ, וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי, וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת ה' (בראשית כה כב).

רבקה אמנו מרגישה את ההתרוצצות הקשה בקרבה ואומרת: **'למה זה אנכי'**. היא אינה מסתפקת בכאב, אלא הולכת **'לדרוש את ה'"** ולברר מה מוטל עליה לעשות.

אומר האור החיים הקדוש: **רבקה לא הקפידה על עצם צער ההריון.**

הצדיקים מוכנים לסבול צער גדול בעולם הזה, כאשר הם יודעים שהקושי מוליך אותם **לתכלית טובה ונצחית.**

מה שהטריד את רבקה היה דבר אחר: אם ההריון אינו עתיד להתקיים, הרי כל הצער יהיה לריק. לכן ביקשה לדעת כיצד לשמור על ההריון ולקיימו.

זהו מבט של עובד ה': **לא כל קושי הוא סיבה לעצור.** השאלה היא לאן הוא מוביל.

מה באמת חשוב בעיניך

וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ, וַיַּעַשׂ אֶת הַבְּכֹרָה (בראשית כה לד).

אחרי שעשו אוכל, שותה והולך לדרכו, התורה מוסיפה עוד מילים: **'ויבז עשו את הבכורה'**. לכאורה, הרי כבר שמענו ממנו **'למה זה לי בכורה'**.

אומר האור החיים הקדוש: אין כאן רק המשך של הסיפור. התורה עצמה מעידה מה היה בלבו של עשו – **הבכורה הייתה בזויה בעיניו.**

ולכן, גם אילו לא היה אנוס מחמת רעבונו, היה מוכן למכור אותה בדבר מועט. **הרעב רק גילה כלפי חוץ את מה שכבר היה בפנים.**

ברגע של לחץ מתברר לפעמים סולם הערכים האמיתי של האדם.

דבר שהוא יקר באמת – לא מוכרים בזול.

הברכה אינה נעצרת במספרים

וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִוא, וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים, וַיְבָרְכֵהוּ ה' (בראשית כו יב).

יצחק אבינו זורע בארץ ומוצא **'מאה שערים'**. התבואה כבר נמדדה, הכמות ידועה ומדויקת. ואז מוסיפה התורה: **'ויברכהו ה'"**.

אומר האור החיים הקדוש: בדרך כלל 'דבר הנמדד אין הברכה מצויה בו'. אולם אצל יצחק היה חידוש – אף על פי שהתבואה נמדדה ונודע שיעורה, **המדידה לא גרעה מן הברכה.**

יש מספרים, חשבונות וגבולות שאדם רואה לפני עיניו. הם מתארים את המציאות, אבל אינם בעלי הבית על **ברכת ה'.**

אדם עושה את ההשתדלות שלו, מודד ומחשב כראוי – ובתוך כל זה הוא יודע: **הברכה באה מאת ה'.**

הריח של המעשים הטובים

וַיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרֲכֵהוּ, וַיֹּאמֶר: רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה' (בראשית כז כז).

יצחק אבינו מריח את בגדי יעקב ואומר: **'ראה ריח בני'**. והדבר תמוה: ריח אפשר להריח, אבל איך אפשר 'לראות' אותו?

אומר האור החיים הקדוש: המילה 'ראה' כאן אינה לשון ראייה, אלא **לשון חשיבות.** יצחק אומר שריח בנו הוא ריח ראוי ומעולה.

ומהו אותו ריח? **הריח העולה ממעשיו הטובים.**

המשך בעמוד ג'

פרק שמיני: **תהפוכות**
בכל לבבך, נפשך ומאודך

מה נוגע ללב הוא תיאורו של רבינו על אהבת ה' הראויה, בו מסביר הוא כי כל אחד צריך לחוש כמי שאין לו בנים ופרנסה ואף חייו נתונים לו בסכנה, והוא מתבשר כי נושע בכל השלשה. כפי האהבה שיחוש אז לבוראו, אומר רבינו, כך צריך יהודי להרגיש תמיד.

"...כי בא הכתוב לשער שיעור האהבה שמחויב כל איש ישראל לאהוב הבורא. ואמר שהיא בשיעור ההרגש אשר יבוא בלב האדם בעת אשר תשיג ידו לשלשה דברים כאחד. כמו שתאמר, אדם שהיה חשוך בנים, ועני, ונטה למות. ובא נביא בדבר ה' ובשרו כי יקום מחוליו, גם אמר אליו הנה אשתך הרה ויולדת בן, וכי ריוח גדול נזדמן לו להעשיר בהם. אדם כזה, מה מאד יפליא אהבת האדון באין שיעור! ותהיה האהבה מורגשת בלבו בחשק מופלא על אשר היטיב עמו כמה מעלות טובות. כמו כן יצו ה' על כל איש ישראל עשות באהבתו תמיד. והוא אומרו: ואהבת את ה', אלקיך בכל לבבך, פירוש כאילו נתן לך מחסורך בכל לבבך שהם הבנים. ודקדק לומר "בכל", להעיר דמיון המשל שהוא חסר מהבנים ויתנם ה' לו. וכמו כן ובכל נפשך, שנתן לך נפשך אחר הגיעך לשערי מות. ובכל מאודך, כאילו נתן לך כל ממונך שאתה חפץ..."

ומה נאוו הדברים למי שאמרם! הן רבינו חשוך בנים היה, ומשך תקופה ממושכת מחייו היה מחוסר ממון באופן מבהיל, ואף חייו נתונים היו בסכנה, ועם כל זאת היתה אהבתו לבוראו כמי שכבר נושע!

כל צרכי הגשמיות וכל הבלי העולם הזה, לא היוו לדידו של רבינו ולא כלום. הן הכל כאן כל כך זמני, והאושר האמיתי ממתין לו לאדם בעולם העליון, משיסיים את תפקידו עלי אדמות. לא זו בלבד, אלא שהשגותיו הרוחניות ממלאות את כל מחסורו, את מקומם של בני, חיי ומזוני.

"והנה המשכיל בענין חשק ה', כל זה דבר קל הוא בערך מה שהנפש חושקת בבורא. והמשלתי דבר זה לאדם גדול ומופלא בנכסים, שרצה ללכת למקום רחוק לצד סכנת מקום שהיה בו. ואסף כל נכסיו בקנית מרגליות גדולה באלף אלפי דינרי זהב ושם לדרך פעמיו לעיר רחוקה אשר שם נכון לבו בטוח בממונו והונו. וקודם שהגיע לעיר אשר פנה בדעתו ללכת שמה, כלתה צידתו ואין דינר בכיסו, והיה מסתפק בדלות ובעוני גדול ושפלות רב כי אפס כסף. והנה זה האיש, הגם שהוא מתהלך בדוחק וצער, עם כל זה לבו שמח וכליותיו עליצים, כי רב אונו והונו ויצא ממקום המסתכן, ובא יבא ברנה נושא האבן גדולה יקרת הערך.

כן הדבר הזה: אדם שזכה בדביקותו יתברך ואהבתו, ובו קבץ כל ממונו והונו ויבז בעיניו קנות דבר בעולם הזה לצד סכנת המקום נוסף על מיעוט שוויו, ולקח לו ה' לאלקים, אין לך קניה בעולם כקנין זה למעלה מהאבן יקרה שבמשל! כי מי ידמה לו ומי ישוה לו?! ואדם כזה לו יהיה שיהיה דחוק ומצטער בימים מועטים אלה לו בעה"ז, נכון לבו בטוח בה' אור עולם וישמח לבו ויגל כבודו, ובהגיע למחוז חפצו שהוא עולם הקיים והבטוח הנה שכרו אתו, ומעתה חיבת הקודש הוא היוצר ודבקותו בו הלא הוא בניו וחייו וממונו וביתר שאת!"

המשך בשבוע הבא

ספיר ויהלום
פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

לא עזבתיך

'אַל תִּירָא כִּי אִתְּךָ אָנֹכִי' (בראשית כו כד)

כאשר עלה יצחק אבינו לבאר שבע, נגלה אליו הקדוש ברוך הוא ואמר לו: 'אל תירא כי אתך אנכי'.

מפני מה הוצרך יצחק להבטחה זו? הרי עוד בהיותו בגרר נאמר לו: 'גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך' (בראשית כו ג), ואף ראה בעיניו כיצד מתקיימת הברכה. מה אירע בינתיים, שמחמתו הוצרך הקדוש ברוך הוא לחזור ולחזקו?

תחילה זכה יצחק להצלחה מופלגת. הוא זרע בארץ גרר ומצא מאה שערים, היינו פי מאה, ועושרו הלך וגדל. אלא שברכה זו עוררה את קנאת הפלשתים. הבארות שחפרו עבדי אברהם נסתמו בעפר, ואבימלך עצמו דרש ממנו: 'לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד'. יצחק יצא מן העיר, וגם בנחל גרר לא מצא מנוחה: חפר באר, ובאו הרועים ורבו עמו; חפר באר אחרת, ואף עליה רבו.

על כך מבאר **רבנו האור החיים הקדוש** (בראשית כו כד): 'להיות שראה השפלה ממלך פלשתים שגרשו מארצו ולא ידע אן יפנה, חש כי ה' עזבו, לזה אמר אל תירא לא עזבתיך אתך אני'.

וכבר לעיל, בפסוק המתאר את יציאת יצחק מגרר, כתב רבנו האור החיים הקדוש (שם פסוק יז), שאפשר שהיה הדבר לניסיון: הקדוש ברוך הוא הבטיח ליצחק את הארץ, ואילו בפועל אין מניחים לו לשבת בה אפילו כאחד העם.

אכן, רק לאחר הבטחה זו נאמר: 'ויבן שם מזבח ויקרא בשם ה' ויט שם אהלו ויכרו שם עבדי יצחק באר' (בראשית כו כה).

מעשה נפלא מסופר בספר 'שבחי הבעש"ט': בעיר שדה לבן התגורר תלמיד חכם גדול בשם **רבי אברהם פודלסקר**, ויהי היום, חלה רבי אברהם במחלה קשה, ושלח לקרוא לרבנו **הבעל שם טוב הקדוש** זיע"א.

בא הבעל שם טוב, שהה בביתו זמן רב ועסק ברפואתו. כשראו בניו של החולה שעדיין לא נתרפא אביהם, החליטו להזמין רופא מן העיר אוסטרהא.

לאחר שהרופא יצא לדרכו, התברר שאותו רופא כבר הביע בעבר את שנאתו העזה לבעל שם טוב, ואף אמר שאם יראהו יהרגהו בכלי הנשק שבידו, אלא שהחולה עצמו לא ידע על כך.

הודיע לו הבעל שם טוב כי הוא עומד לעזוב, מאחר שהרופא מאוסטרהא עושה את דרכו אליהם.

רבי אברהם הפציר בו מאוד שלא ייסע, ולרוב הפצרותיו ניאות הבעל שם טוב ללון שם. גם בבוקר, כאשר ביקש לצאת, הוסיף החולה לעכבו. רק לאחר שהגיע הרופא לעיר, נפרד ממנו הבעל שם טוב, עלה על העגלה ויצא לדרכו.

בדרכו עבר הבעל שם טוב ליד האכסניה שבה התאכסן הרופא. הוא ירד מן העגלה, נכנס פנימה והקדים שלום לרופא.

שאלו הרופא מניין למד את חכמת הרפואה, והבעל שם טוב השיב: 'השם יתברך למדני'. לאחר מכן נסע לביתו. הביאו בני רבי אברהם את הרופא אל אביהם, אך על כל טיפול שהציע השיבו שכבר עשהו הבעל שם טוב. לא מצא הרופא דבר נוסף לעשות, ועזב את המקום בפחי נפש.

התרעם רבי אברהם על בניו ואמר: אף שלא נתרפא באמצעות הבעל שם טוב, הרי 'כשנכנס אצלי הבעש"ט, הייתי יודע שהשכינה באה עמו'.

עיקר ותוספת

'וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ' (בראשית כז כח)

ברכתו של יצחק אבינו ליעקב פותחת באות וי"ו: 'ויתן לך האלהים'. ויש להבין, הרי כאן מתחיל פירוט הברכות, ומפני מה נאמר 'ויתן', בלשון המוסיפה על דבר שכבר נאמר? ועוד, בפסוק הקודם נאמר: 'ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה''. איזו ברכה בירכו יצחק קודם שפירט את טל השמים, משמני הארץ, רוב הדגן והתירוש?

מבאר רבנו **האור החיים הקדוש** (בראשית כז כח, ד"ה 'עוד ירצה שברכו'), שיצחק בירך את יעקב בברכות רוחניות ובברכות גשמיות. כנגד הברכות הרוחניות נאמר 'ויברכהו', בלי לפרטן, וכנגד הברכות הגשמיות נאמר 'ויתן לך'. אות הוי"ו מלמדת שברכת העולם הזה ניתנת כתוספת על ברכת העולם העליון, שבחר אברהם אבינו לבניו, ושהיא עיקר תכליתם של ישראל.

מסופר על הרב הקדוש **רבי מנחם מנדל מקוצק** זיע"א, שפעם נסע לפשיסחא אל רבו, הרב הקדוש **רבי שמחה בונם מפשיסחא** זיע"א. באמצע הדרך פגש עשיר שהכיר מנעוריו, וברבות הימים התרחק מתורה ומצוות.

העשיר ישב בעגלה מפוארת, הרתומה לסוסים משובחים, והזמין את הרבי לעלות ולנסוע עמו. בעת נסיעתם שוחחו בדברי חכמה ומוסר, ובתוך הדברים שאלו הרבי: היכן העולם הזה שלך?

העשיר צחק למשמע השאלה. הלוא כל רכושו גלוי לעין: נכסים בבית ובשדה, שוורים וחמורים ושאר קניינים יקרים. וכי אין הרבי רואה את כל אלה? השיב לו הרבי בקול רועם: 'זה הוא עולם הבא שלך, אבל היכן העולם הזה שלך??? ...' חדרו הדברים ללבו של העשיר, עד שנעשה בעל תשובה.

ומעשה נוסף מסופר על הרב הקדוש **רבי אלימלך מליז'נסק** זיע"א. בעירו התגורר סוחר עשיר, בעל חנות גדולה, שהיה יוצא בכל בוקר לאחר התפילה אל חנותו ושוהה בה כל היום. פעם התעורר לחשוב מה תהיה תכליתו, והחל להקדיש את יומו לתפילה וללימוד.

בני ביתו ניהלו את החנות, והוא נהג ללכת בכל ערב אל רבי אלימלך ולשמוע מפיו דברי תורה.

פעם שמע מרבו שמי שנמנע מדברי שקר במשך יממה שלמה מובטח לו שהוא בן עולם הבא. נעל הסוחר את עצמו בחדרו כדי להימנע מכל שיחה עם בני אדם.

בצהריים דפקה כלתו על הדלת, ומשלא נענתה חששה שהתעלף והזעיקה אנשים. הללו פרצו פנימה ומצאוהו לומד, מעוטף בטלית ובתפילין. אף לשאלותיהם לא השיב, מחשש שייכשל בשקר, ובני המשפחה נבהלו מן השתיקה.

בתוך כך נכנס שכן וביקש לשאול קרדום, כלי לביקוע עצים. השיב הסוחר שאין לו.

כשסיים ללמוד ראה את הקרדום תחת מיטתו, ונבהל שלא אמר אמת. הוא מיהר לרבי אלימלך, והרבי הקדימו בשאלה: 'איה קרדומך?' לאחר מכן הסביר לו, שהראו לו מן השמים שאין זו הדרך לקנות עולם הבא בפעם אחת. הדרך היא להרגיל עצמו במשא ומתן עם הבריות ולהיזהר מן השקר.

שנאה מחמת קנאה

'וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יִצְחָק מַדּוּעַ בָּאתֶם אֵלָי וְאַתֶּם שְׂנֵאתֶם אֹתִי וַתְּשַׁלְּחוּנִי מֵאִתְּכֶם' (בראשית כו כז)

לאחר שיצחק אבינו יצא מגרר והתיישב בבאר שבע, בא אליו אבימלך, ועמו אחוזת מרעהו ופיכל שר צבאו. יצחק קיבל את פניהם בשאלה: 'מדוע באתם אלי ואתם שנאתם אותי ותשלחוני מאתכם'.

יש להבין, מה מקום לשאלה זו, וכי כך ראוי לקבל את פני המלך ושריו? ועוד, הרי לבסוף נענה יצחק לבקשתם וכרת עמם

ברית, ומדוע הקדים לדבר אליהם בלשון זו? גם כפל הדברים צריך ביאור. תחילה אמר יצחק: 'ואתם שנאתם אותי', ואחר כך הוסיף: 'ותשלחוני מאתכם'. אם הגירוש הוא הראיה לשנאה, לכאורה היה לו לומר: אתם שנאתם אותי, כי שלחתם אותי מאתכם. מדוע מנה את השנאה ואת הגירוש כשני דברים?

מבאר **רבנו האור החיים הקדוש** (בראשית כו כז), שיצחק ביקש לברר לשם מה באו אליו. אם אבימלך חושש שיפגעו בארצו, הרי כבר כרת ברית עם אברהם אבינו, שנשבע לו שלא ישקר בו ובזרעו. יצחק מצדו התכוון לקיים את אותה ברית, ולא לפגוע במה שהתחייב לו אביו. מדוע אפוא הוצרך אבימלך לבוא ולבקש ברית נוספת?

ומכאן עלתה אפשרות אחרת: שמא באו כדי להיטיב עם יצחק ולהשיבו אל המקום שממנו גירשוהו.

לפי זה יתפרשו המילים 'מדוע באתם אלי' – אם באתם לצורכי, כדי לפייסני ולהחזירני לגרר, כיצד אאמין לכך, כאשר שנאתם אותי וגירשתם אותי?

בדבריו 'ואתם שנאתם אותי' הדגיש יצחק, כי מלבד אנשי העיר, גם המלך ושריו היו בין שונאיו. סיבת השנאה היתה קנאתם בו. הם לא יכלו לסבול את הצלחתו ואת גדולתו, עד שלא הניחו לו לשבת עמם בעיר.

וכאן מגלה רבנו את שורשה של אותה שנאה: 'שנאה מחמת קנאה אינה בטילה עולמית, זולת בהבטל הדבר שבאמצעותו היתה הקנאה'. שנאה שנוצרה בעקבות דבר מסוים יכולה להתבטל כאשר מסתלקת סיבתה; אולם כל עוד מצויה אצל האדם הטובה שבגללה מקנאים בו, עומדת גם סיבת הקנאה.

לפיכך הזכיר יצחק גם את הגירוש. הצלחתו היתה בעיני הפלשתים סיבה לשנוא אותו, ומשום כך הוציאוהו מקרבם. עתה, בבואם אליו, ביקש לברר מה השתנה. הרי אותה טובה שעוררה את קנאתם עדיין קיימת, ומפני מה ישתנה עתה יחסם אליו? כך מתבארים יחד דברי יצחק על השנאה ועל הגירוש.

בספר 'ארחות צדיקים' (שער הקנאה) מבחין המחבר בין שתי דרכים של קנאה, אף כשמדובר בתורה ובמעשים טובים:

הרואה את חברו לומד כל היום ואומר: אף אני אעשה כמוהו, משתמש בקנאה כדי להוסיף בעבודת ה'. כך גם בשאר המצוות; הוא מבקש לתפוס את המעשים הטובים שראה אצל חברו ולקיימם בעצמו.

אולם אם הוא מצטער על מעלות חברו ועל הכבוד שרוחשים לו, ומבקש לבטלו ולבלבלו מתורתו וממעשיו הטובים, הרי זו קנאה רעה. במקום להוסיף על מעשיו שלו, הוא מחפש כיצד למנוע מן האחר את מעלתו.

ובאותו שער מובא משל על חומד וקנאי שפגשו מלך. אמר להם המלך, שאחד מהם יבקש ממנו דבר ויקבלנו, ואילו לחברו יינתן כפליים.

החומד רצה שחברו ישאל ראשון, כדי שהוא עצמו יקבל את המתנה הכפולה. גם הקנאי לא רצה לבקש תחילה, מפני שלא יכול לשאת את המחשבה שחברו יקבל פי שניים ממנו.

דחק החומד בקנאי שיבקש מן המלך. לבסוף ביקש הקנאי שינקרו לו עין אחת, כדי שלחברו ינקרו שתי עיניים.

מעשה בשני אנשים שניהלו עסק בשותפות, בימי הרב הקדוש **רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא** זיע"א, בעל ה'אוהב ישראל'. גם נשותיהם סייעו להם בענייני המסחר, ואחת מהן היתה בקיאה וזריזה יותר מחברתה.

אותה אשה טענה לפני בעלה שאין להם תועלת בשותפות. היא העיקר בעסק, ואילו חברתה אינה מצליחה במסחר ואינה מסייעת לה. לשם מה יוסיפו לעבוד יחד?

שמע האיש לקולה, והשותפות התפרקה. מעתה עסקה כל משפחה במסחר לעצמה. אלא שברבות הימים התהפך המצב: האשה שהיתה בטוחה ביכולתה ירדה מטה מטה, ואילו עסקי חברתה עלו והצליחו, והיא התעשרה.

קינאה האשה בחברתה על שהצליחה יותר ממנה. היא שכרה עדי שקר כדי להוציא עליה שם רע, והעדים באו לפני בית הדין והעידו עדות שבגללה הוצרך בעלה לגרשה.

האשה שעליה העידו ידעה שהכל שקר. בטרם יגרשנה בעלה, ביקשה ממנו שייסע עמה אל הרב הקדוש מאפטא. נתרצה האיש לבקשתה, ושניהם נסעו יחדיו אל הצדיק וסיפרו לו את אשר אירע להם.

ראה הרב הקדוש ברוח קדשו שהאשה אומרת אמת, אך פסק בית הדין כבר ניתן על פי עדותם של שני העדים.

קרא הרב הקדוש לבנו, **רבי יצחק מאיר מז'ינקוב**, וציווהו לצאת ולהכריז ברבים שלא יתנו לו עוד מעות לפדיונות, אפילו רובל כסף אחד. אלו המעות שהיו נותנים לצדיק כאשר באו לבקש את ברכתו.

הסביר הרב הקדוש את פשר ההכרזה: רוח הקודש שלו מורה שהאשה דוברת אמת, ואילו על פי העדות שנמסרה בבית הדין נפסק הדין להיפך. אם רוח הקודש שלו מנוגדת לדין התורה, אין זו רוח הקודש, ואין לקבל מעות לפדיונות.

באותה שעה אחזו את האשה ששכרה את העדים ואת עדי השקר רעד וזיעה, והם מיהרו לנסוע לאפטא, בעקבות האשה ובעלה.

בבואם אל הרב הקדוש הודו על האמת: עדותם היתה שקר, והעלילה נעשתה מחמת קנאה ושנאה.

אז פנה הרב הקדוש לבנו רבי יצחק מאיר וציווהו: 'עתה צא והכרז שמותרים ליתן לי הרבה מעות, שרוח הקודש שלי הוא שוה לדברי התורה הקדושה'.

(מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

המשך מעמוד א'

לאדם יש השפעה שאינה תמיד נראית לעין. מעשה טוב, הנהגה ישרה, תפילה ומצוה – משאירים סביבו רושם של קדושה.

זהו הריח החשוב באמת: **הריח שעולה מן המעשים**.

כשהכעס באמת נרגע

עַד אֲשֶׁר תָּשׁוּב חֲמַת אָחִיךָ... עַד שׁוּב אַף אָחִיךָ מִמְּךָ וְשָׁכַח אֵת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ (בראשית כז מד-מה).

רבקה אמנו אומרת ליעקב להמתין '**עד אשר תשוב חמת אחיך**', ומיד מוסיפה שוב: '**עד שוב אף אחיך ממך**'. מדוע הכפילות?

אומר האור החיים הקדוש: יש **שני שלבים בשכיכת הכעס**.

בתחילה, עצם חלוף הזמן מקרר את החמה. ככל שהמאורע מתרחק, תוקפו ורושמו נחלשים. אבל עדיין אין בכך סימן שהכעס נעלם לגמרי.

הסימן האמיתי הוא שגם כאשר מזכירים שוב את האדם ואת מה שעשה – **הכעס אינו מתעורר מחדש**.

לא די שהאש שקטה. צריך שהזיכרון כבר **לא ידליק אותה שוב**.

לצאת לדרך עם מצוה

וַיַּרְא עֵשָׂו כִּי בֵרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְשִׁלַּח אֹתוֹ פַּדֳּנָה אֲרָם לָקַחַת לוֹ מִשָּׁם אִשָּׁה (בראשית כח ו).

עשו מבקש להרוג את יעקב. ובכל זאת, כשהתורה מתארת את יציאת יעקב לחרן, היא מדגישה שעשו ראה כי יצחק בירך את יעקב ושלח אותו לדרכו.

אומר האור החיים הקדוש: עשו הבין שהליכתו של יעקב אינה נסיעה פרטית. הוא הולך **במצות אביו ואמו**, לקיים **כיבוד אב ואם ולקחת אשה**, ואף יוצא כשהוא מבורך על ידם.

משום כך ידע עשו **שלא יוכל להשיגו בדרך ולהזיקו**.

יעקב יוצא מביתו כשסכנה מאחוריו ודרך ארוכה לפניו, אבל הוא יוצא כשליח מצוה.

ועל דרך כזו אמרו חז"ל: '**שלוחי מצוה אינן ניזוקין**'.

מתיבתא אור החיים

כתב רבינו (בראשית כו כח)**: בינותינו ביניינו וביניך וגו'. טעם שהאריך לומר בינותינו וגו', נתכוון לחזק ברית אברהם ולהוסיף ברית מחדש עם יצחק, והכונה בזה לדעת ברית הראשונה של אברהם האם עומדת לנס, ויש בזה תוקף משבועה של יצחק כי כבר נפטר אברהם ואין מציאות להתרתה לבנים ולקיים כל דבר נשבע יצחק בתנאים אשר ירשום. ואולי כי חש אבימלך גם כן שיתן ה' מתנה מחדש ליצחק וינחילנה לעשו ועשו אינו זרעו של אברהם דכתיב** (כא יב) **'כי ביצחק יקרא לך זרע' ולא כל יצחק, ואם יתן יצחק לעשו ארץ פלשתים לא יזכה אבימלך בדינו עם עשו מצד ברית אברהם כי יאמר זו מתנה חדשה נתן ה' ליצחק אחרי מות אברהם ויצחק נתנה לעשו ואין מידו מציל. לזה נתחכם להשביע יצחק ושבועת יצחק תחול גם על עשו כי זרעו יקרא הגם שאינו נקרא זרעו של אברהם.**

רבינו מפרש, שאף שעשו נתמעט מלהיות מזרעו של אברהם, כמו שאמר ה' לאברהם (לעיל כא יב) 'כי ביצחק יקרא לך זרע', ולא כל יצחק, מכל מקום סבר אבימלך שעשו נחשב זרעו של יצחק, כי מיצחק לא נתמעט. ובביאור דבריו נחלקו המפרשים:

א. ביפה ללב (פאלאגי', ח"ה סי' תקצא ס"ד) **ביאר**, שרבינו סובר שעשו נקרא זרעו של יצחק, כדעת הט"ז (שם סק"ג) שיש לומר בנוסח של תפילת מוסף בראש השנה 'ועקידת יצחק לזרע יעקב תזכור', כיון שגם עשו נקרא זרעו של יצחק, ולא כדעת השלחן ערוך (שם ס"ז) שכתב לומר 'לזרעו תזכור', כי עשו אינו מזרעו של יצחק.

ב. בחיי יצחק פירש כוונת רבינו, שרק אבימלך היה סבור כן, שאף שעשו אינו נחשב זרעו של אברהם, מכל מקום הוא בכלל זרע יצחק, אולם לפי האמת אינו נחשב גם זרעו של יצחק.

ג. בעיון בתורה הוכיח שלדעת רבינו עשו לא נקרא זרעו של יצחק, שכן ביאר לעיל (כו ג) על הפסוק 'לך ולזרעך', שהתכוין ה' לשלול חלק מבניו שאינו נקרא זרעו. והוסיף, שאין לומר שאבימלך טעה בזה, שאם כן מדוע לא השיב לו יצחק שהוא טועה, ולפי האמת עשו לא נקרא זרעו, וממילא אין צורך בשבועה זו, ואין בה שום תועלת יותר מהשבועה שנשבע אברהם. ולכן פירש, שאף שאין לעשו דין זרע לענין ירושת הארץ, מכל מקום לענין השבועה הוא נחשב כזרעו של יצחק, ונכלל בשבועתו. ואף שהדין הוא (נדרים לא.) שהנודר מזרע אברהם, אין ישמעאל ועשו בכלל, היינו בנודר מעצמו או שהדירו ישראל בסתם, אך אם הדירו גוי ודאי מתכוין הוא גם לזרע ישמעאל או עשו, והרי זה כמי שפירש שרוצה לכלול בשבועתו גם את בני ישמעאל ועשו, שודאי חלה שבועתו גם עליהם.

אור הישועות
מכתבי הלומדים

התפילה שהחזירה את בני לחיים

רציתי לשתף את הקוראים בעוצמתה של תפילה בציונו של הצדיק, **רבנו חיים בן עטר זצ"ל, בעל ה"אור החיים" הקדוש.**

בערב פסח בשנה שעברה, בני שיחיה עבר תאונת אופנוע קשה מאוד. הוא פונה לבית החולים כשהוא מחוסר הכרה, עם פגיעות חמורות: שברים ברוב חלקי גופו, חור בריאה ושברים בצלעות. מצבו היה קריטי, והדאגה ליוותה אותנו בכל רגע.

במשך שבועיים הוא היה מורדם ומונשם. הרופאים נאלצו לבצע ניתוח להחדרת צינור נשימה דרך הגרון, מאחר שלא היה ניתן להנשים אותו בדרך אחרת. הימים חלפו באיטיות בלתי נסבלת, ותחושת חוסר האונים התעצמה. בית החולים הפך לביתנו, עיפים ומודאגים, מייחלים לישועה.

אני גר בעיר במרכז הארץ, שרוב תושביה אינם שומרי תורה ומצוות. עם זאת, בכל יום שישי מתכנסים בבית הכנסת שבשכונתנו כמעט שני מניינים של אברכים, שלומדים יחד בתורתו של האור החיים הקדוש. ה' זיכה אותי להיות שותף בהחזקת אחד האברכים שם.

כששיתפתי את ראש הכולל במצבו של בני, הוא יעץ לי להצטרף לנסיעה לציונו של האור החיים הקדוש בהר הזיתים יחד עם אחד האברכים, שתכנן לנסוע לשם. הוא הבטיח לי: "במקום הקדוש הזה התפילות מתקבלות, ובעזרת ה' תראה ישועה גדולה".

לצערי, ביום שתכננתי לנסוע לא הצלחתי להשתחרר מהמחויבויות - גם בגלל מצבו של בני בבית החולים וגם בגלל עיסוקיי בחנות. ביקשתי מהאברך שכבר נסע באותו יום שיתפלל בשמי על בני בציון הקדוש.

וכך היה. האברך נסע מוקדם בבוקר והתפלל מעומק הלב, ובשעות הצהריים עדכן אותי שהוא הזכיר את בני בתפילתו. והנה, באותו יום אחר הצהריים קרה נס שלא ייאמן: בני פקח את עיניו ואמר: "מה זה המכשירים האלה עליי? תנתקו אותם".

הוא דיבר בצורה צלולה לחלוטין, להפתעת הרופאים, שהזהירו אותנו מראש שאם בכלל יתעורר, הוא יסבול מכאבים קשים וממצב של ערפול.

עבורנו היה ברור שזכות הצדיק והתפילה בציונו חוללו את הנס.

כיום, בני עדיין עובר טיפולים ונדרש לשיקום ארוך, אבל העיקר הוא שה' יתברך החזיר אותו אלינו והעיר אותו מהתרדמת בזכות התפילה והקשר לצדיק.

אני מסיים בתודה לה' יתברך על הניסים הגלויים שעשה עמנו, ומתפלל שנזכה תמיד להיות מחוברים לצדיק האור החיים הקדוש, שזכותו תגן עלינו ועל כל עם ישראל.

ספרי "אור החיים" בהוצאת המכון

סט חומש אור החיים המבואר
דברי האור החיים מוגהים ומבוארים בהרחבה במדורי "מאורי אור" ו"מאורי החיים", להבנת עומק דבריו וכוונתו.

סט חוברות אור החיים משולב
ביאור משולב בשפה ברורה, בתוספת מדור "תורת חיים": מחולק ל-48 חוברות נוחות לנשיאה וללימוד.

פרי תואר המבואר
חיבורו ההלכתי של האור החיים על ירח דעה, עם ביאורים, ציונים ומדור מסכם של פסקי הלכותיו.

מוסרי אור החיים
לקט מדברי האור החיים הק' על דרך המוסר עם ביאור דבריו.

חיים כולכם היום
דרכי חיים והנהגות ממשנת האור החיים, מסודרות לפי ימות השנה והמועדים.

פניני אור החיים
פנינים נבחרות מתורת האור החיים, ערוכות לפי נושאים ועניינים.

אור החיים עם ביאור משולב
ביאור קצר ובהיר המשולב ברצף דברי האור החיים, לצד ליקוטים משלימים משואר ספריו.

אור החיים לוח יומי
ספר האור החיים בחלוקה יומית לכל ימות השנה.

שולחן שבת עם אור החיים
מאמרים לפרשיות ולמועדים על פי תורת האור החיים, מעובדים בשפה פשוטה ובניקוד מלא.

חפץ ה' המבואר
חיבורו של האור החיים על מסכת שבת, מונה על פי דפוס ראשון ומלווה בביאור, ציונים ומראי מקומות.

אוצרות אור החיים מתיבתא
אוצר ביאורים וחידושים על ספר אור החיים הקדוש.

ספיר ויהלום אור החיים
מתוך שיעורי ושיחות הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ על פרשיות השבוע והמועדים, בשילוב משלים, סיפורי צדיקים, הנהגות ופנינים.

מפתח של חיים
עשרות אלפי פנינים מספר אור החיים, מסודרות לפי ענייניים, אישים ומאורעות, בתוספת תולדות רבינו.

מגילת אסתר - אור החיים
מגילה מבוארת, עם "ראשון לציון" המבואר וליקוטים מספרי האור החיים על סדר המגילה.

ראשון לציון המבואר
ספר "ראשון לציון" לרבינו חיים בן עטר, בתוספת ביאורים.

פרק שירה אור החיים
פרק שירה עם ביאור המלוקט מתורת האור החיים, בתוספת נוסח בעל השל"ה.

באור החיים
פרקי חיי ותולדות האור החיים הקדוש, מלווים בתמונות ומסמכים נדירים מתקופתו.

הגדה של פסח אור החיים
ליקוט מכתבי האור החיים על ההגדה, עם ביאורים, הערות וציונים, בתוספת "ראשון לציון" המבואר על שיר השירים.

מכון אור לישרים - ירושלים - נהריה
ייסדו ויהדרו
ישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

ניתן להשיג בנדרים פלוס

זכיתם לישועה בזכות הלימוד בספר 'אור החיים' הקדוש? נשמח שתשתפו אותנו! שלחו את סיפורכם אלינו למייל: m028039999@gmail.com או לפקס 02-5385689 או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

מחוברים לחיים
לשמיעת שיעורים ודרשות
חייגו: 03-617-1077